

Utsikt från Brunkeberg över området vid nuvarande Karduansmakargatan och Jakobsgränd. Detalj ur kopparstick av Franz Hogenberg ca 1580.

Karduans i Klara

Då Statens fastighetsverk skulle installera en ny klimatanläggning i källaren till Adelcrantzka palatset upptäckte man att betonggolvet sjunkit på ett oroväckande sätt. Huset, där i dag finansdepartementet har sina lokaler, grundförstärktes vid mitten av 1960-talet. Det var i samband med den stora omdaning av Klarakvarteren då i stort sett hela stadsdelen revs av och Adelcrantzka palatset stod som en monolit i en öken av rivningsmassor. Samtidigt göts armerade betonggolvet i källaren. Golvet göts direkt på ett avplanat lager på marken och hade nu börjat sjunka.

Sedan man sågat upp ett hål i golvet kunde man snart konstatera att den underliggande marken inte alls var den sta-

bila grusås man hade trott. Istället hade golvet gjutits på gamla avfallslager och sopor. En arkeologisk utgrävning visade att materialet bestod av torv och träspån rikligt uppblandat med läderbitar, benrester och horn – framförallt horn av get, men även kohorn.

Utanför porten till Adelcrantzka palatset löper Karduansmakargatan från Drottninggatan ner mot Tegelbacken. Innan stadsdelen fick sitt nuvarande gatunät i samband med stadsplaneregleringen vid mitten av 1600-talet, och Klara började bebyggas med elegantare stenhus, var det här ett område för hantverkare och småindustrier i stadens utkant.

Längs stranden av Klara sjö, som då sträckte sig betydligt högre upp mot Brunkebergsåsen, låg många krukmakerier och kanske framförallt garverier. Här arbetade hantverkare som remsnidade, bältare och karduansmakare. En karduansmakare var

en hantverkare som garvade och beredde skinn – särskilt finare skinn av framförallt get – som kunde användas till exempel till bokband, handskar eller ovanläder i skor. Kordovanskin kallades än i dag det yppersta skinn som används i skotillverkning och namnet kommer av den spanska staden Cordova, känd sedan medeltiden för sitt skinn- och läderhantverk.

Så vävs historien samman. Gatunamnets relevans stärks av fyndet i marken under palatsets källare. Fynden av gethorn i stora mängder och bitar av läder visar att här med all sannolikhet funnits ett karduansmakeri någon gång på 1500-talet eller början av 1600-talet innan huset byggdes. Tack vare den lite slarviga grundläggningen av betonggolvet på 1960-talet har vi fått möjlighet att öppna ett hål till en tidskapsel som berättar för oss om ett annat Stockholm långt före gaturregleringar och cityplaner. **KV**

Adelcrantzka palatset stod ensam kvar sedan resten av bebyggelsen i kvarteret jämnats med marken.

En bit under golvnivån fanns pålar som troligen är resterna av en brygga från 1500-talet.

Ben och horn som slängts på garveriets avfallshög i början av 1600-talet.